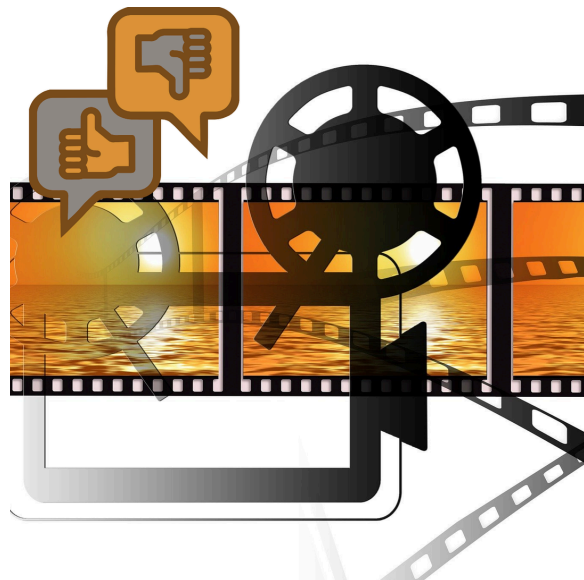

Kritikaren kritikari

Emakumeak beti egon dira itzalean, eta sekuentzia honetan ere baditugu halakoak. Dokumental baten kritika ardatz hartuta, Lurdes Iriondo artista ezagutzeko aukera izango dugu.

Sekuentzia honetan, hau egin dezakezu:

- Emakume erreferenteak ezagutu eta haien inguruan hausnartu.
- Irakurritakoari buruzko ulermena landu.
- Metaforen esanahia identifikatu.
- Dokumental baten kritikaren egitura aztertu.
- Zeure iritzia ahoz eman eta defendatu talde handian.
- Dokumental baten kritika laburra idatzi, euskaltegiko blogean argitaratzeko.

Pixabay

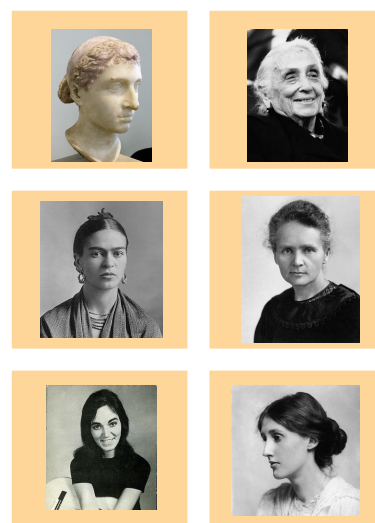
Irakurri aurretik

1. Emakumeok ez gara alferrik pasako

Ariketa hau etxean egin dezakezu. Atzera begiratuz gero, zenbat emakume erreferente ezagutzen dituzu arlo hauetan: artista, zientzialari, ekintzaile...?, eta horietatik, zenbat Euskal Herrikoak? Osatu zerrenda.

Lurdes Iriondo (artista)	EH

Wikipedia

Osatu zerrenda taldeko wikian edo fitxategi partekatu batean.

BAKARKA

Ariketa hau etxean egin dezakezu. Sekuentzia honetako artikulua irakurri baino lehen, erantzun galdera hauei. Erantzuna ez badakizu, bilatu informazioa.

Nor zen Lurdes Iriondo?

Zer zen "Ez Dok Amairu"?

Zein da aurreko bien arteko harremana?

Eitb

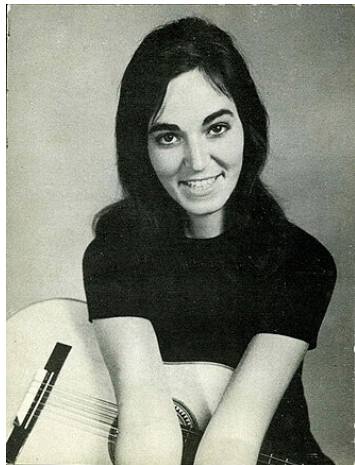

TALDEAN

Ikasgelan, talde handian, jarri ikusgai osatu duzuen emakume erreferenteen zerrenda, eta hausnartu galderen inguruan. Ondoren, eman aurreko ariketako erantzunen berri.

Nor zen Lurdes Iriondo?

Wikipedia

Zer zen "Ez Dok Amairu"?

"Ez Dok Amairu"
Ikusgela

Nahi izanez gero, bideo hori ikus dezakezue informazio gehiago jasotzeko

Erantzun zuzenak 7. orrialdean daude.

Irakurri bitartean

2. Dokumentalaren kritika

BAKARKA

Irakurri arretaz *zinea.eus*-en Ander Makazagak “*Lurdes Iriondo, ez gera alferrik pasako*” dokumentalaren inguruan idatzitako kritika, eta erantzun hurrengo orrialdeko galderei.

**‘LURDES IRIONDO, EZ GERA ALFERRIK PASAKO’:
Diskoetan harrapatutako ahotsa**

zinea

Ander Makazaga

- 1 Klipseak maite ditugu. Gutxi dira horietatik ihes egiten duten ikono, figura edota pertsonaia historikoak, eta are nabarmenago gertatzen da atzera begiratuz beraien ekarpena, utzitako ondarea gogoratzea tokatzen denean. Zer esanik ez protagonista emakumea bada. Artista, zientzialari, ekintzaile... ahaztuen memoria goratzerako orduan, patriarkatuarekin egiten dugu topo, bizi ziren garaian pairatutakoarekin zein ondorengo itzal luzearekin.
- 2 Gurean, bada ‘Euskal Herriaren nobia’, ‘Joan Baez euskalduna’, ‘Ez Dok Amairuren musa’ eta beste hainbat deituekin ezagutarazi den abeslari erraldoi bat, bizitza pribatura emana, baina euskal gizartearen eta euskararen alde lan eskerga egindakoa. Besteen itzalpean, gehienetan gizon artean, bazirudien Lurdes Iriondoren irudia izoztua gelditua zela, eta ahotsa, diskoetan harrapatua. Bada, Inge Mendioroz Ibañezek eta Idoia Garzes Aldazabalek askatu egin dute LURDES IRIONDO, EZ GERA ALFERRIK PASAKO dokumentala baliatuz, emakumeez osatutako lan-talde baten babesarekin.
- 3 Filmaren zuzendaria da lehena, gidoilaria bigarrena, eta elkarrekin josi dute ikus-entzunezko artxibo materialekin, Iriondoren beraren testuekin (off-ean irakurritakoak) eta senide, lagun eta adituei egindako elkarrizketarekin ehundutako sarea. Parte hartuko dute Koro Berasategi Iriondo, Maite Idirin Solatxi, Mariasun Landa Etxebeste, Patxika Erramuzpe Alfaro, Amagoia Mujika Tolaretxipi, Agurtzane Intxaurrea Etxebarria, Jule Goikoetxea Mentxaka eta Ana Guadalupe Fernandez Bilbaok.
- 4 Horien guztien aletxoari esker, pertsonaiarengana baino pertsonarengana egindako hurbilketa proposatuko du lanak, Iriondo inoren emazte edo talde artistikoko kide izateaz gainera Lurdes ere bazela gogoraraziz. 60ko hamarkadan herria eta identitatea aldarrikatzeko ireki zen leiho hartan euskal kulturaren transmisioaren garrantziaz jabetu zen emakumea. Erreferentea.
- 5 LURDES IRIONDO, EZ GERA ALFERRIK PASAKO filmak beharbada ez du misterio handirik argituko, ezezaguna edo ezjakina zenik plazaratuko, ezta planteamendu estetiko berezirik eskainiko; dokumental klasiko baten forma hartuko du. Baina abeslariaren kantaera indartsuan sostengatuta, euskaldunok propio ezkutatu eta isildu diogun ahotsa biziberrituko du, ozen, noiz eta haren heriotzaren 20. urteurrenena ospatuko den honetan.

1. Nola aurkezten da Lurdes Iriondo dokumentalean: pertsona publiko gisa, sortzaile gisa, ikur gisa...?
2. Zer esan nahi du testuak “klixeetatik ihes egiten dute” dioenean?
3. Zein elementu edo baliabide erabiltzen dira Iriondoren ahotsa “berreskuratzeko”?
4. Zergatik azpimarratzen da Iriondo ez dela soilik “inoren emazte edo kide” gisa aurkezten? Zer kritika dago horren atzean?
5. Zer iradokitzen du “euskaldunok propio ezkutatu diogun ahotsa” esaldiak jendarteari buruz?
6. Zure ustez, testuak jarrera neutroa ala baloratzalea du dokumentalari buruz?

Trailerreko irudia

Zuzenketa gidatua egingo da gelan, talde handian; erantzunak proposatuko dituzue, eta alderatu eta hobetu ahal izango dituzue. Erantzun zuzenak 7. orrialdean daude.

Irakurri ondoren

3. Metaforekin jolasean

TALDEAN

Elkartu ikaskide batekin. Ondoko esamoldeak testuan metaforikoki erabiltzen dira; azaldu ahoz zer esan nahi duten testuinguru horretan.

itzal luzea

besteen itzalpean

Iriondoren irudia izoztua gelditu

ahotsa diskoetan harrapatuta

ireki zen leiho hartan

Lurdes askatu dute

Partekatu erantzunak talde handian.
Erantzunak 7. orrialdean daude.

4. Dokumental-kritikaren egitura aztertzen

TALDEAN

Jarraitu ikaskidearekin, eta erreparatu testuaren egiturari. Lotu paragrafoak, egituraren atalekin eta bertan adierazten denarekin.

	Egitura	Zer adierazi	Paragrafoak
	Garapena	iritzi kritikoa	1, 2
	Ondorioa	edukiak	
1	Sarrera	itxiera	
	Balorazioa	testuingurua	

Zein da testuaren hasierako paragrafoaren funtzio nagusia? Aukeratu erantzun egokia, eta erantzun ondoko galderari.

- a) Dokumentalaren xehetasun teknikoak ematea
- b) Irakurlea gaian kokatzea eta interesa piztea
- c) Balorazio zorrotza egitea
- d) Argumentua laburtzea

Zergatik da garrantzitsua zinema-kritika batean balorazioa hasieratik ez aurreratzea?

Partekatu erantzunak talde handian.
Erantzunak 8. orrialdean daude.

5. Dokumentala ikusteko irrikan?

TALDEAN

Ikusi dokumentalaren trailerra. Orain arte jaso duzuen informazioarekin, dokumentala ikasgelan ikusiko zenuketen erabakiko duzue. Horretarako, hartu tarte bat iritzia eta argudioak prestatzeko. Jarraian, talde handian, eginbeharrari ekin.

Trailerreko irudiak

Lurdes Iriondo.
Ez gera alferrik pasako.
trailerra

- » **Dokumentala ikusiko zenuke? Zergatik?**
- » **Arrazoiak eman, eta saiatu ikaskideak konbentzitzen.**
- » **Irakurri duzun kritikak eragina izan du zeure iritzian?**

Talde handian
eztabaidatu eta
erabaki.

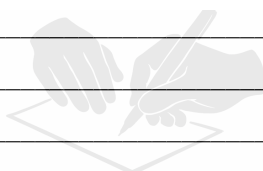
BAKARKA

6. Zeu ere dokumental-kritikari

Ariketa hau etxean egin dezakezu. Ikusi al duzu azkenaldian dokumental interesgarririk? Presta ezazu dokumentalaren kritika laburra euskaltegiko blogean argitaratzeko. Ehun hitz inguru idatzi behar dituzu; kontuan hartu sekuentzian landutakoa.

Dokumentalak non ikusi?

Eman irakasleari, zuzentzeko.

ERANTZUNAK

1. Emakumeok ez gara alferrik pasako

Lurdes Iriondo: Lourdes Iriondo Mujika (Donostia, Gipuzkoa, 1937ko martxoaren 27a - Donostia, Gipuzkoa, 2005eko abenduaren 27a) euskal kantaria eta idazlea izan zen. Euskal kantagintzaren erreferente izan zen 1965etik 1978ra bitartean.

Ez Dok Amairu: Euskal Herriko kultura-mugimendu abangoardista bat izan zen. 1965 eta 1972 bitartean jardun zuen, eta Euskal Kantagintza Berriaren barruan sortu zen. Hainbat artistak osatu zuten; abeslariak eta idazleak, nagusiki. Une hartan horren azpiratua zegoen euskal kultura suspertu eta berritu zuen.

Harremana: Ez Dok Amairu taldeko kide sortzaileetako izan zen.

2. Dokumentalaren kritika

1. Dokumentalean Lurdes Iriondo batez ere pertsona gisa aurkezten da, ez soilik pertsonaia publiko edo ikur sinboliko gisa.
2. Dokumentalak Iriondo ohiko estereotipoetatik kanpo aurkezten duela adierazi nahi da.
3. Dokumentalak hainbat baliabide erabiltzen ditu: artxiboko grabazioak, testigantza pertsonalak, testuinguru historikoa eta emakumez osatutako lantalde baten ikuspegia, Iriondoren figura lehen planora ekartzeko.
4. Testuak ikuspegi patriarkala kritikatzeko, emakume sortzaileak, sarri, gizonen arabera definitu izan direlako. Iriondo subjektu autonomo gisa aldarrikatzen da, haren merituen arabera.
5. Esaldi horrek iradokitzen du gizarteak, kolektiboki, ez duela behar bezala aitortu Iriondoren ekarpena, eta ezkutatze hori ez dela kasualitatea, baizik eta transmisio-eredu jakin baten ondorioa.
6. Testuak jarrera baloratzailerak du, dokumentala ekarpen garrantzitsutzat aurkezten duela, eta modu positiboan azpimarratzen dituelako haren planteamenduak eta helburuak.

3. Metaforekin jolasean

Itzal luzea: eragin handia eta iraunkorra izan duen zerbait egon dela, denboran luzatu den presentzia edo ondorioa.

Besteen itzalpean: beste pertsona edo figura ospetsuago batzuen azpian geratzea, norberaren merituak bigarren planoan gelditzea (askotan, gizonezkoen azpian).

Iriondoren irudia izoztua gelditu: egun, Iriondoren eragina ez dela lotzen gizartearen eta euskararen alde egindako ekarpenarekin; haren ibilbidea, pentsamendua edo ekarpen garrantzitsua ez direla kontuan hartu. Iriondoren ikuspegi murriztu eta zehatz bat soilik transmititu dela (emaztegaia, musa...).

Ahotsa diskoetan harrapatuta: Iriondoren ahotsa grabazioetara mugatu dela, eta haren pentsamendua edo eragina ez direla behar bezala transmititu.

Lurdes askatu dute: Iriondo irudi estereotipatutik atera dutela, eta modu libreago eta zabalago batean aurkeztu dutela.

Ireki zen leiho hartan: aukera edo ikuspegi berri bat ireki zela, momentu edo testuinguru jakin batean aldaketa posible egin zela.

4. Dokumental-kritikaren egitura aztertzen

- 1- Sarrera - testuingurua - 1., 2. paragrafoak
- 2- Garapena - edukiak - 3. paragrafoa
- 3- Balorazioa - iritzi kritikoa - 4. paragrafoa
- 4- Ondorioa - itxiera - 5. paragrafoa
- b)

Zinema-kritika batean balorazioa hasieratik gehiegi aurreratzeak irakurlea baldintzatu dezake eta testuaren sinesgarritasuna ahuldu. Balorazioa pixkanaka eraikitzen denean, irakurleak testuingurua, erabilitako baliabideak eta argudioak ezagutzeko aukera du lehenik, eta horrek iritzia hobeto ulertzea eta onartzea errazten du. Gainera, egitura horrek koherentzia eta sendotasuna ematen dizkio diskurtsoari.

HIZTEGI LAGUNGARRIA

Ekintzaile. Lan berriei lotzeko gaitasuna duena.

Memoria goratzerako orduan. Memoria goraipatzeko, goresteke orduan.

Lan eskerga egindakoa. Lan izugarri handia egindakoa.

Ehundutako sarea josi. Kontakizuna osatzen duten elementuak bata bestearekin lotu.